

Yashil IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

2024

No 4

- 08.00.01 Iqtisodiyot nazariyasi
- 08.00.02 Makroiqtisodiyot
- 08.00.03 Sanoat iqtisodiyoti
- 08.00.04 Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
- 08.00.05 Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
- 08.00.06 Ekonometrika va statistika
- 08.00.07 Moliya, pul muomalasi va kredit
- 08.00.08 Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
- 08.00.09 Jahon iqtisodiyoti
- 08.00.10 Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
- 08.00.11 Marketing
- 08.00.12 Mintaqaviy iqtisodiyot
- 08.00.13 Menejment
- 08.00.14 Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
- 08.00.15 Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
- 08.00.16 Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
- 08.00.17 Turizm va mehmonxona faoliyati

74-91 xalqaro daraja
ISSN: 2992-8982

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Bosh muharrir:

Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich

Bosh muharrir o'rinbosari:

Karimov Norboy G'aniyevich

Elektron nashr. 882 sahifa.

E'lon qilishga 2024-yil 30-aprelda ruxsat etildi.

Muharrir:

Qurbonov Sherzod Ismatillayevich

Tahrir hay'ati:

Salimov Oqil Umrzoqovich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Abduraxmanov Kalandar Xodjayevich, O'zbekiston fanlar akademiyasi akademigi
Rae Kvon Chung, Janubiy Koreya, TDIU faxriy professori, "Nobel" mukofoti laureati
Osman Mesten, Turkiya parlamenti a'zosi, Turkiya – O'zbekiston do'stlik jamiyati rahbari
Sharipov Kongiratbay Avezimbetovich, t.f.d., prof., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri
Buzrukxonov Sarvarxon Munavvarxonovich, i.f.d., O'zR Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vaziri o'rinbosari
Axmedov Durbek Kudratillayevich, i.f.d., prof., O'zR Oliy Majlisi qonunchilik palatasi deputati
Axmedov Sayfullo Normatovich i.f.n., professor, MIM akademiyasi rektori
Xudoyqulov Sadirdin Karimovich, i.f.d., prof., TDIU YoMMMIB birinchi prorektori
Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, i.f.d., prof., TDIU Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektori
Kalonov Muxiddin Baxritdinovich, i.f.d., prof., "O'IRIAM" ilmiy tadqiqot markazi direktori – prorektor
Yuldashev Mutallib Ibragimovich, i.f.d., TMI professori
Samadov Asqarjon Nishonovich, i.f.n., TDIU professori
Slizovskiy Dimitriy Yegorovich, t.f.d., Rossiya xalqlar do'stligi universiteti professori
Mustafakulov Sherzod Igamberdiyevich, i.f.d., prof., Xalqaro "Nordik" universiteti rektori
Aliyev Bekdavlat Aliyevich, f.f.d., TDIU professori
Axmedov Ikrom Akramovich, i.f.d. TDIU professori
Po'latov Baxtiyor Alimovich, t.f.d., profesor
Eshtayev Alisher Abdug'aniyevich, i.f.d., TDIU professori
Isakov Janabay Yakubbayevich, i.f.d., TDIU professori
Musyeva Shoirazimovna, SamDu IS instituti professori
Axmedov Javohir Jamolovich, i.f.f.d., "El-yurt umidi" jamg'armasi ijrochi direktori o'rinbosari
Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, t.f.f.d., TAQU katta o'qituvchisi
Xalikov Suyun Ravshanovich, i. f. n., TDAU dotsenti
Kamilova Iroda Xusniddinovna, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Nosirova Nargiza Jamoliddin qizi, i.f.f.d., TDIU dotsenti
Rustamov Ilhomiddin, f.f.n., Farg'ona davlat universiteti dotsenti
Fayziyev Oybek Raximovich, i.f.f.d. (PhD), Alfraganus universiteti dotsenti
Sevil Piriyeva Karaman, PhD, Turkiya Anqara universiteti doktoranti
Mirzaliyev Sanjar Maxamatjon o'g'li, TDIU mustaqil tadqiqotchisi
Utayev Uktam Choriyevich, O'zR Bosh prokuraturasi boshqarma boshlig'i o'rinbosari
Ochilov Farxod, O'zR Bosh prokuraturasi iqtisodiy jinoyatlarga qarshi kurashish departamenti bo'limi boshlig'i
Yaxshiboyeva Laylo Abdisattorovna, TDIU katta o'qituvchisi

Ekspertlar kengashi:

Berkinov Bazarbay, iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Hakimov Ziyodulla Ahmadovich, i.f.d, TDIU dotsenti
Tuxtabayev Jamshid Sharafetdinovich, i.f.f.d, TDIU dotsenti
Xamidova Faridaxon Abdulkarim qizi, i.f.d., TMI dotsenti
Babayeva Zuhra Yuldashevna, TDIU mustaqil tadqiqotchisi

Muassis: "Ma'rifat-print-media" MChJ

Hamkorlarimiz: Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti, O'zR Tabiat resurslari vazirligi, O'zR Bosh prokuraturasi huzuridagi IJQK departamenti.

MUNDARIJA

Organizational Behavior and Leadership.....	10
Ibrokhim Gulomov	
Baliqchilikda klasterlarini tashkil etishning nazariy asoslari	18
Olim Murtazayev, Muydinov Olim Bekmuratovich	
Оценка состояния привлечения инвестиций в сферу туризма Узбекистана и механизмы управления	24
Арзиматов Бобирмирзо Зокирджон угли	
Biologik aktivlar buxgalteriya hisobni milliy va xalqaro standartlarga muvofiq takomillashtirish masalalari ...	27
Axmadaliyeva Zebo Abduxalimovna	
Aholi yashash joylarida yong'in risklarini bartaraf etish xizmatlardan foydalanish imkoniyatlari	32
Aziz Zikriyoev	
O'zbekistonda ilmiy darajali kadrlar tayyorlash tizimi boshqaruvining tashkiliy tuzilmasi va vazifalari	40
Beknaeva Shaxnoza Vladimirovna	
Mintaqaviy turizmning iqtisodiyot rivojlanishiga ta'siri (O'zbekiston turistik xizmatlar bozori misolida)	45
D. B. O'roqova	
Qishloq xo'jaligi mahsulotlarini ko'paytirishning asosiy yo'llari	50
Ibrohimov Boburmirzo Baxtiyor o'g'li, Sayfiddinov Sarvarbek Anvarbek o'g'li	
Sanoat korxonalarining aksiyalar bozoridagi faoliyati tahlili: muammolar va yechimlar	55
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
Qurilishda modernizatsiya va diversifikatsiya qilish asosida yangi ishlab chiqarish quvvatlarini oshirish	63
Islamov Ozodjon	
Sanoat korxonalari innovatsion salohiyatini oshirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmini takomillashtirish yo'llari	67
J. K. Boymurodov	
Mamlakatda yashil iqtisodiyotni rivojlantirish yo'nalishlari	72
Kadixodjayeva Nilufar Raxmatullayevna	
BlokchEYn texnologiyalari yordamida raqamli iqtisodiyotni o'zgartirish	77
Karabayev Rustam Zafarovich, Saitkamolov Muxammadxo'ja Sobirxo'ja o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida zamonaviy mehnat bozorining rivojlanishi	84
Layli Mirzayeva	
Xizmat ko'rsatish sohasini rivojlantirishda investitsion resurslardan samarali foydalanish mexanizmlari	88
Luiza Komilovna Xaydarova	
Umumta'lim muassasalari sonining ekonometrik tahlilini pedAgogik metodlar yordamida amalga oshirish....	93
Ravshanova Muhayyo Maxmanazarovna	
O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyati shakllanishi va ularni boshqarishning nazariy asoslari	98
Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich	
Iqtisodiy rivojlanish va ilmiy tadqiqot rivojlanishining havo ifloslanish darajasiga ta'siri	105
Murodullayev Kamoliddin Sherzod o'g'li, Sadibekova Bibisora Djapparovna, Turdiqulov Farrux Ravshanjon o'g'li	
Hududlarni rivojlantirish va "yashil iqtisodiyot"ni shakllantirishning ekologik muammolari	110
Maxkamov Saidafzal Saidkamol o'g'li, Yigitaliyeva Dilnavo Mansurjon qizi	
Ekoturizm obyektining tasniflanishi va alohida xususiyatlari	116
Qodirov Azizjon Anvarovich	
Mamlakatimiz oliy ta'lim tizimida sifat menejmentidan foydalanishning konseptual asoslari	121
Saidqulova Furuza Farmonovna	
Bo'lajak iqtisodchilarning kasbiy kompetensiyalari	125
Shukurova Marifat Xodjiakbar qizi	
Ta'limning bosqichlari va ularning inson kapitalini shakllantirishdagi ahamiyati	129
To'rayeva Hurriyat To'yqulovna	

Hududlarda to'g'ridan to'g'ri xorijiy investitsiyalarni jalb etish dasturini amalga oshirishda marketingni rivojlantirish yo'llari	136
Xamidov O. X., Tojiyeva A. F.	
Investitsiyalar marketingining strategik aspektlari.....	143
Xodjamberdiyeva Dilnoza Bahtiyorovna	
Xorijiy investitsiyalarni jalb etishda investitsion muhit jozibadorligini oshirishga nazariy qarashlar	149
A. Bektemirov, A. A. Abdurahmonov	
Qishloq xo'jaligi raqobatbardoshligini oshirishning ilg'or xorij tajribasi	154
Abdulloev Asliddin Junaydullayevich, Ochilov Narzullo Fayzulloyevich	
Sanoat ishlab chiqarish tizimining investitsion xususiyatlari.....	159
Yodgorova Xalima To'liqinovna	
Turizm sohasi uchun yuqori malakali kadrlarni tayyorlashda davlat va xususiy sherikchilikning o'zaro bog'liqligi tahlili.....	165
Raxmatov Adxam Itolmasovich	
Mamlakatimizda turizm tashkilotlari faoliyatini qo'llab-quvvatlash maqsadida marketing instrumentlari orqali samarali tizim yaratish.....	169
Suyunova Kamilla Baxromovna	
Qishloq xo'jaligida agrokimyo xizmatlar ko'rsatishning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	173
Tabayev Azamat Zaripbayevich	
Yashil iqtisodiyotga investitsiyalarni jalb qilishni faollashtirish muammolari	178
Xomitov K. Z., Masharipova S. R.	
Considerations on the Problem of Illegal Migration and Human Trafficking	183
Azamatova Gulmira Bayirbekovna, Otarbayeva Guljan Kobeyevna	
Sustainable Development and Environmental Economics in Uzbekistan: A Focus on Carbon Pricing and Renewable Energy	186
Muhammadiyev Po'latjon Ilhomjon o'g'li, Urganbayeva Dilnoza Toxtasinovna	
The use of Digital Technologies in the Provision Of Utilities to the Population	192
Mamanazarov Oybek Shomurodovich, Inoyatova Durdona Shoxaydarovna, Alijonov Jamshid Alijon o'g'li	
The Current State of the Digital Economy in the Agrarian Sphere: Problems and Solutions	196
Babadjanov Abdirashid Musayevich	
Behavioral Theory of the Firm.....	201
Egamberdieva Oydin Abror qizi	
The Role of Information Technologies in Increasing the Capitalization of Commercial Banks	207
Egamova Makhfurat Esanovna	
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан	211
Абдуллоев Фуркат Олимджонович	
Совершенствование методологии экспертизы инвестиционных проектов	216
Бекимбетова Гулнора Маратовна	
Методические подходы к формированию механизмов стратегического управления развитием химической отрасли.....	223
Бибутова Шахло Саъдуллаевна	
Меры по снижению доли теневой экономики в стране.....	228
Махмудова Юлдузхон Бахромжон кизи, Сафаров Гиёсиддин Абдуллаевич ўғли	
Формирование национальной инновационной системы – одна из приоритетных задач повышения конкурентоспособности Республики Узбекистан	232
Н. М. Махмудов, А. А. Алиев, З. А. Мирзоев	
Мониторинг и анализ современного состояния и развития промышленности в Узбекистане.....	237
Назарова Раъно Рустамовна, Исмоилова Малика Дилшодовна	
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов.....	243
Раупов Жамшид Рашидович	
Роль применения ключевых показателей эффективности труда на предприятиях.....	249
Рахматуллаева Шахноза Хамидовна	

Влияние цифровой трансформации на инвестиционную привлекательность Узбекистана.....	255
Саиткамоллов Мухаммадхожа Сабирходжа угли, Маркабаева Жансая Айбек кызы	
Организация и координация методической помощи при управлении педагогическими кадрами	261
Хакимова Майя Юрьевна	
Интеграция узбекистана в мировое экономическое содружество путем унификации бухгалтерского учета на основе МСФО	266
Зарипова Саёхат Зафаровна	
Tijorat banklari tomonidan investitsiya loyihalarini moliyalashni rivojlantirish imkoniyatlari.....	271
Abduqodirova Ozoda Anvarjon qizi	
Tijorat banklari tomonidan jismoniy shaxslarga ajratilgan kreditlarning joriy tahlili.....	276
Abdusalomov Jaxongir O'ktam o'g'li	
Globallashtirish sharoitida mamlakatimizda sug'urta bozorini raqamlashtirishning ahamiyati	282
Anvarova Z.	
The Role of Parents and Teachers in Promoting a Healthy Lifestyle in Children.....	286
Axtamov Djamshed Baxromovich	
A Study of the Importance of Green Economy in Uzbekistan Sustainable Economic Development and its Measurement Indicators in Relation to Environment.....	291
Ataniyazova Maksuda Baltayevna, Tairova Zarnigor Mammot qizi	
Konsolidatsiyalashgan moliyaviy hisobot tuzishning zarurligi.....	296
Avazov Iloxom Ravshanovich	
Foydani soliqqa tortish obyekti sifatidagi iqtisodiy tarkibi.....	301
Axrorov Zarif Oripovich	
Surxondaryo viloyatida aholining uy-joy bilan ta'minlanganlik darajasini tahlili.....	309
Ibragimov Qobil To'xtamishovich	
Review of Methodological Approaches to Enterprises Financial Condition Analysis.....	314
Ismailova Maxbuba Mirxalilovna	
Innovatsion rivojlanish sharoitida xizmat ko'rsatish sohasini tasniflanishining nazariy va ilmiy asoslari.....	319
Masharipova Manzura Alimbayevna	
Korxonalarda benchmarking strategiyalarini qo'llashning ijtimoiy-iqtisodiy mexanizmlari.....	325
Narziyeva Dilafiruz Muxtorovna	
Davlat budjetining soliqsiz daromadlari shakllanishini takomillashtirish yo'llari.....	330
O'ktamova Nargiza Narzulla qizi	
Mamlakatimizda sanoat ishlab chiqarishi korxonalarining rivojlanish holati tahlili.....	334
Olimov Maqsudjon Komiljon o'g'li	
Moliyaviy natijalar to'g'risidagi hisobotni moliyaviy hisobotning xalqaro standartlar talablari asosida tuzish.....	339
Pardayeva Zulfizar Alimovna	
Raqamlashtirish sharoitida qo'shma korxonasi faoliyatining tahlili.....	343
Rashidov Jamshid Xamidovich	
Kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning rivojlanishida oilaviy tadbirkorlikning o'rni.....	348
Raximov Baxromjon Ibroximovich, Saloxiddinov Zuxriddin Nuriddin o'g'li	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida xizmat ko'rsatishning ilmiy asoslari.....	352
Suyunov Asror Baxtiyorovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida telekommunikatsiya sohasini rivojlantirish ilmiy asoslari.....	356
Toshmatov Salohiddin Zayniddinovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarni joriy etishning huquqiy masalalari.....	360
Turg'unov Saloxiddin Jamol o'g'li, Mirzayeva Mohidil Vohidovna	
Zamonaviy sharoitlarda korxonalarning moliyaviy baqarorligini yaxshilash masalalari	366
Usmanova Guljahon Ulug'bek qizi	
Franshizalarni jalb qilishda davlat boshqaruvi tizimida marketing tadqiqotlarining ahamiyati	371
Xodjayev Anvar Rasulovich	

Transport Decarbonization Strategy.....	377
Yarashova Vasila Kamalovna, Muradov Bekzod Xidirnazar ugli	
Temir yo'l transportida ishlab chiqarish faoliyatining iqtisodiy samaradorligini oshirish	382
Yermatova Dilnoza Axmadjonovna	
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari	387
Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	
Issiqlik ta'minoti xizmatlarini ko'rsatish samaradorligi va sifatini baholash ko'rsatkichlari tizimi	390
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Issiqlik ta'minoti xizmatlari sifatiga ta'sir etuvchi omillar va ularni baholash	394
Abdulaziz Abdumo'minovich Matro'ziyev	
Jismoniy shaxslarning mol-mulkiga soliq solishni takomillashtirish.....	399
Abdullayev Zafarjon Alijonovich, Zaydullayev Abduhabib Boliqul o'g'li	
Sug'urta tashkilotlarida hisob siyosatini ishlab chiqishning ahamiyati.....	404
Abduraimova Maftunaxon Axmatovna	
Bank risklarini boshqarishning xalqaro tajribalari.....	409
Abdurasulov Jaxongir Abduvaliyevich	
Tadbirkorlik subyektlari ijtimoiy ma'sulligini ta'minlash mexanizmining amal qilish darajasi	416
Bayisbayev Javlon Nurlanovich	
Qishloq aholisining qishloq xo'jaligida bilim va innovatsiyalarni o'zlashtirishga ta'sir etuvchi omillarni iqtisodiy baholash (Samarqand viloyati misolida).....	421
Bozorova Lobar Nuralevna	
Направления совершенствования инновационных стратегий в деятельности промышленных предприятий	427
Дониерова Зухрабону Алишер кизи	
Mol-mulk solig'ining korxonalar faoliyatiga ta'siri.....	432
Qudiyarov Kishibay Ramatullayevich	
Banklar reytingini aniqlash va barqarorligini ta'minlashning ustuvor yo'nalishlari.....	438
Maxmudov Omon Tuxtayevich	
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida tijorat banklarining aktiv va passiv operatsiyalarini innovatsion usullar orqali boshqarishni takomillashtirish	442
Mo'minova Ma'suda Baxtiyarovna	
Auditorlik tekshiruvini dasturiy ta'minot asosida tashkil etish: muammo va yechimlar.....	447
Nazarova Kamola Sattoral qizi	
Ishlab chiqarish infratuzilmasini rivojlantirishning davlat tomonidan tartibga solish konsepsiyasi.....	453
Normurodov Xusan Eshmaxmatovich	
O'zbekiston Respublikasida kichik biznes va xususiy tadbirkorlikning ahamiyati hamda uni rivojlantirish istiqbollari.....	460
Nurullayeva Shaxnoza, Saydullayeva Saodat	
Tijorat banklari inson kapitali samaradorligini baholashda KPI ko'rsatkichlaridan foydalanish mexanizmlari	467
Turaeva Mastura Kurbanovna	
Сущность и особенности инвестиционно-строительного процесса	471
А. Бектемиров, Б.М.Абдувалиев	
Tijorat banklarida muammoli kreditlarni boshqarishning dolzarb masalalari.....	478
Saidov Hayotjon Raxmatulloyevich	
Tijorat banklarida kredit operatsiyalari hisobini takomillashtirish.....	482
Sa'dullayeva Asalxon Muzaffarovna	
Ko'p tarmoqli fermer xo'jaliklarining raqobatbardoshlikni baholash usullari	485
Abdulloyev Asliddin Junaydullayevich, Teshayev Mirolim Djumayevich	
Tadbirkorlik subyektlarida soliq yukini optimallashtirish mexanizmi	490
To'xsanov Qudratillo Nozimovich	

Davlat sektorida ichki audit tadbirlarini umumiy rejalashtirish Xamidova Z. U.	495
Aholi moliyaviy savodxonligini oshirish va uning ahamiyati..... Xudayarova Xurshida Abdunazarovna	501
Kambag'allikni qisqartirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi..... Xudoyberdiyev Jamshid Juraboy o'g'li	505
Oliy ta'lim muassasalarida buxgalteriya hisobi va ichki auditni takomillashtirish..... Shaymatova Nargiza Ashurovna	511
Raqamli iqtisodiyot sharoitida sug'urta xizmatlari..... Shodmonova Odina G'ofur qizi	516
Fuqarolar davlat pensiya ta'minoti tizimining amaldagi holati tahlili..... Sholdarov Dilshod Azimiddin o'g'li	520
Aholiga bank xizmatlari ko'rsatishning ijtimoiy ahamiyati..... Eldor Uskanov	525
Innovatsion boshqaruvning ilg'or xorijiy tajribalari Yusupova Jamila Karamatdinovna	530
Neft-gaz korxonalari moliyaviy-iqtisodiy faoliyati natijalari tahlili ("O'ZBEKNEFTGAZ" AJ misolida) Umurzoqov Jamoliddin Sherbekovich	534
Korxonalarda savdo marketing faoliyati samaradorligini baholash..... Sobirov Azizbek Avzbekovich	541
Moliyaviy firibgarliklarga qarshi kurashishda raqamli texnologiyalardan foydalanish imkoniyatlari..... Gadaev Ismat Yadgarovich	548
Hududlarda islom iqtisodiyoti tamoyillari asosida amalga oshirilgan investitsion loyihalar: to'siqlar va yechimlar Irgasheva Gulbahor Sodiqovna	551
O'zbekistonda investitsiyalardan samarali foydalanish asosida oziq-ovqat sanoati samaradorligini oshirish yo'llari..... Kobilova Nasiba Xurramovna	554
Foreign Economic Relations as a Factor of Effective Functioning of the Economy Bakhodurova Sulkhiya Azizkhodjaevna, Li Marina Rudolfovna, Mukhtarova Donata Ravshanbekovna, Romashkin Roman Anatolyevich	561
Modern Approaches to the Organization and Development of the Consumer Services Market..... Musyeva Shoira Azimovna	566
Ishlab chiqarish siklini qisqartirishning iqtisodiy samaradorligi..... Odina Nabiyeвна Tuychiyeva, Nazarova Latofat Toirjon qizi	570
Asalarichilik mahsulotlari bozorida marketing strategiyasini amalga oshirish..... Rashidova Xadicha Tursunalievna	575
Iqtisodiyotni modernizatsiyalash sharoitida bank faoliyatini iqtisodiy-matematik modelashtirish yo'llari Raxmanov Mexridin Sindarovich	581
Korporativ boshqaruv amaliyoti bo'yicha hisobot tuzish bo'yicha xorijiy tajriba..... Tashmatov Rustam Xusanovich	586
Iqtisodiyotda davlat ishtirokini qisqartirish va xususiy tadbirkorlikni rivojlantirish istiqbollari Yuldashev Xusniddin Abdullayevich	592
Iqtisodiyotda turizm o'rnini statistik baholash uslubiyoti..... Zilola Jumanova	595
Финансовые риски в исламском финансировании для внедрения в Республики Узбекистан Абдуллоев Фуркат Олимджонович	602
Блокчейн-технология и информационная безопасность в цифровой экономике Узбекистана..... Кадиров Алишер Исмаилович	607
Цифровая платформа как инструмент трансформации бизнес-процессов Раупов Жамшид Рашидович	611

O'zbekistonda zamonaviy kabel va sim mahsulotlari ishlab chiqaruvchi korxonalar faoliyatiga nazar.....	617
Rashidova Odina Olimjon qizi	
Современные тенденции развития валютных отношений в Узбекистане	622
Камалов Камолатдин Кахрамонович	
Sug'urta sohasining O'zbekiston iqtisodiyotidagi o'rni	626
Sharobiddinov Akramjon Goyibbayevich	
Kichik biznes va tadbirkorlikni rivojlantirishning xorij tajribasi va undan O'zbekistonda foydalanish yo'nalishlari	630
Fayziyeva Aziza Azamat qizi	
Modeling the Stackelberg strategy in a linear model (linear city) Hotelling.....	635
Musayeva Shaira Azimovna, Usmonova Dilfuza Ilkhomovna	
Mulkning kapitallashuvi darajasini iqtisodiy jihatdan amalga oshirish samaradorligini baholash uslublari.....	644
Norboyev Odil Abrayevich	
Tijorat banklarining kredit portfelini amaliy holati va ekonometrik tahlillari: ATB "Aloqabank" misolida.....	649
Norov Akmal Ruzimamatovich, Norova Nozima Nabiyeвна	
O'zbekistonda "yashil iqtisodiyot" muhitida kreditlash va moliyalashtirish imkoniyatlari	654
Taxir Urkinbayev	
Budjet tashkilotlarida ichki nazorat tizimini tashkil qilishning xususiyatlari.....	658
Abduraxmanov Ramazon Abdullayevich	
Chinese Commercial Banks Experience in Asset Diversification	663
Uktamova Nozima Narzulla kizi	
Sanoat taraqqiyotida ishlab chiqarish korxonalarini ustuvor rivojlantirish istiqbollari.....	667
Yadgarov Akram Akbarovich	
Анализ деятельности коммерческих банков Узбекистана по кредитованию физических лиц.....	673
Базарова Нигора Равшановна	
Mahalliy va xorijiy investitsiyalarni jalb etishning innovatsion jarayonlarga ta'sirini baholash.....	684
Bobobekov Ergash Abdumalikovich	
Raqamli iqtisodiyot sharoitida innovatsiyalarning iqtisodiy samaradorligini oshirish yo'llari	689
Kuziyeva Nargiza Ramazanovna, Xusanov Faxriddin Jamoliddin o'g'li	
Tashqi mehnat migratsiyasi.....	694
O. N. Djurayev	
Raqamli iqtisodiyotda sanoat tarmog'ining davlat tomonidan qo'llab-quvvatlanishini baholash	699
Otaboyeva Dildora	
Nobank kredit tashkilotlarining moliyaviy xizmatlari sifatini oshirishning xorijiy mamlakatlar tajribasi	705
Raimov Xurshid Muxtorovich	
Tijorat banklarida moliyaviy injiniringni qo'llash istiqbollari	711
Saipnazarov Sherbek Shaylavbekovich	
O'zbekiston Respublikasi moliya bozorida tijorat banklari faoliyati: muammo va yechimlar	716
Toymuxamedov Ibroxim Rixsiboevich, Jumaev Islombek Akram o'g'li	
Agrar ta'lim tizimida boshqaruv samaradorligini oshirish yo'llari	723
Boltayev Nurali Shiramatovich, Beglayev Uchqun Xurramovich, Abdiyev Izzat Risqiboyevich	
O'zini o'zi band qilgan shaxslardan olinadigan soliqlarni takomillashtirish orqali yashirin iqtisodiyotni jilovlash masalalari	731
Davranov Iskandar Jumayevich	
Iqtisodiy konsentratsiyalarni tartibga solish va nazorat qilishni takomillashtirish.....	738
Luqmanov Sharifxon A'zam o'g'li	
Role of Private and Public Kindergartens in Early Childhood Development	744
Makhmudova Munisakhon Abbos qizi	
"Yashil" enegriya quvvatlarini barpo etish iqtisodiy barqarorlikni ta'minlash asosi sifatida.....	749
Muminova Elnoraxon Abdurkarimovna, Umarova Dilnoza Oybek qizi	
Xo'jalik yurituvchi subyektlarda CVP-tahlilni tashkil etishning muammoli jihatlari	754
Qlichev Baxtiyor Pardayevich	

Korxonada likvidlik riskini minimallashtirish orqali uning moliyaviy barqarorligini saqlab qolish	759
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
Развитие международных торгово-экономических связей Республики Узбекистан	766
Ким Татьяна Валерьевна, Гофуржонов Шахрибону Бахромжон кизи	
Kapital qurilishni boshqarish samaradorligini oshirishning dolzarb masalalari	774
A. Bektemirov, M. U. Sarimsoqov	
O'zbekiston mehnat bozorida yoshlarning ish bilan bandlik darajasini oshirish.....	780
Mambetjanov Qahramon Qurbandurdiyevich, Bahromov Shahzod Fazliddinovich	
Роль имиджа в улучшении инвестиционной привлекательности высших учебных заведений.....	787
Жанзаков Бекзот, Жонузиков Мирзабек	
Innovatsion kichik tadbirkorlikni qo'llab-quvvatlash bo'yicha xorij tajribasi va uni mamlakat iqtisodiyotida qo'llash imkoniyati.....	795
Toshaliyeva Saodat Toxirovna, Eshqulova Dilorom Abduravupovna	
Перспективы развития банковского сектора в Узбекистане для иностранных туристов	802
Муминов Шахзод Низомиддинович, Каримова Азиза Махомадризовна	
Innovatsion faoliyat moliyaviy modellari va mexanizmlarini rivojlantirishning konseptual asoslari	806
Ruzibayeva Nargiza Xakimovna	
Qishloq xo'jaligi tarmoqlarini innovatsion rivojlantirish bo'yicha xorijiy tajribalar va ulardan respublikamizda samarali foydalanish yo'llari	814
Ishniyazov Baxrom Normamatovich	
Turistik xizmatlarining o'ziga xos xususiyatlari va marketing tadqiqotlari.....	819
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna	
Qoraqalpog'iston qishloq xo'jaligi: asosiy muammolar va rivojlanishining ustuvor yo'nalishlari	823
Yeshimbetov Uktamjon Xudaybergenovich	
Iqtisodiyotning erkinlashtirilishi sharoitlarida kichik biznes sektori rivojlanishining imkoniyatlari.....	832
Botirova R. A., Sirojiddinov I. Q.	
Kriptoalyuta va blokcheyn tadqiqotlari: tendensiyalar va istiqbollar	835
Berdiqulov Jurabek	
Bank risklarni monitoring qilish tizimini takomillashtirish	837
Hamroyev Sherzod Axtamovich	
O'zbekiston hududlariga xorijiy investitsiyalarni jalb qilishda ko'p qavatli "yashil" fermer xo'jaliklarini tashkil etishning ahamiyati	843
Turdimuratova Aziza Alisherovna	
Surxondaryo viloyatining mahalliy budjet daromadlarini oshirish yo'llari va uni arima modeli asosida prognozlash.....	846
Abdunazarova Shahnoza Norqo'chqor qizi	
Qishloq xo'jaligi tarmog'ining mamlakat iqtisodiyotidagi o'rni va undagi tarkibiy o'zgarishlarni statistik baholash.....	856
Zakirova Umida Maxamadaminovna	
O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatish korxonalarining ijtimoiy-iqtisodiy mohiyati	863
Pardayev Jamshid Muzaffarovich	
Turizm bozorini rivojlantirishda mehnat bozorining tutgan o'rni va ahamiyati	872
Berdiqulova Iroda Rayimqulovna, Berdikulov Jurabek	
Проблемы расчета определения и планирования прибыли предприятий в условиях модернизации экономики	876
Алиева С.С.	

O'ZBEKISTON TARIXIY SHAHARLARIDA TURISTIK FAOLIYATI SHAKLLANISHI VA ULARNI BOSHQARISHNING NAZARIY ASOSLARI

Meliqulov G'ayrat Abdug'afforovich

PhD, Toshkent arxitektura-qurilish universiteti, dotsenti

Annotatsiya: O'zbekiston tarixiy shaharlarida turistik faoliyatni rivojlantirishning va boshqarishning nazariy asoslari ilmiy jihatlar o'rganilgan. Jumladan, tarixiy shaharlar ichki turizmni va xorijiy sayyohlar soni oshirish borasida mavjud muammolar, ularni bartaraf etish yo'llari, yuqori samaradorlikka ega bo'lgan turistik majmualarni shakllantirish, hududlarda investitsion muhitni yaxshilash asosida ularning investitsion jozibadorligini oshirish jarayonida turistik majmualarni tashkil qilish hamda boshqarish bo'yicha taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: turizm, turizm salohiyati, ichki turizm, tarixiy obidalar, turizm marshrutlari, turistik majmualarni tashkil qilish, turizm bozori, ekskursiya xizmatlari, ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar hamda turistik mahsulotlari.

Abstract: The theoretical foundations of the development and management of tourist activities in the historical cities of Uzbekistan are studied scientific aspects. In particular, proposals and recommendations have been developed on the organization and management of tourist complexes in the process of increasing their investment attractiveness on the basis of existing problems with increasing tourism and the number of foreign tourists, ways to eliminate them, the formation of tourist complexes with high efficiency, improving the investment climate in the regions.

Key words: tourism, tourism industry, domestic tourism, historical monuments, tourist routes, Organization of tourist complexes, tourism market, excursion services, socio-economic relations and tourist products.

Аннотация: Теоретические основы развития и управления туристской деятельностью в исторических городах Узбекистана изучены с научной точки зрения. В частности, разработаны предложения и рекомендации по организации и управлению туристскими комплексами в процессе повышения их инвестиционной привлекательности на основе формирования высокоэффективных туристских комплексов, улучшения инвестиционного климата на территориях, имеющих исторические предпосылки для увеличения внутригородского туризма и количества иностранных туристов.

Ключевые слова: туризм, туристский потенциал, внутренний туризм, исторические памятники, туристские маршруты, организация туристских комплексов, туристский рынок, экскурсионные услуги, социально-экономические отношения и туристские продукты.

KIRISH

Hozirda dunyoda tarixiy shaharlarni rekonstruksiya qilish va arxitektura yodgorliklarni ta'mirlash orqali hududlarning turistik salohiyatini takomillashtirish bo'yicha samarali ishlar amalga oshirilmoqda. Bunda tarixiy shaharlarning strukturaviy tuzilishini saqlab qolish, muhofaza zonalarini yaratish, samarador turistik marshrutlarni taklif etish hamda me'moriy yodgorliklarni ta'mirlash ishlarini to'g'ri amalga oshirish dolzarb ahamiyat kasb yetmoqda. Dunyoda arxitektura yodgorliklarini ta'mirlash, ulardan samarali foydalangan holda hududlarning turistik imkoniyatlarini takomillashtirish, tarixiy shaharlarda yangi turistik yo'nalishlarni yaratish bo'yicha qator ilmiy izlanishlar olib borilmoqda. Bu borada qadimiy shaharlar va tarixiy mahallalarni regeneratsiya qilish, yodgorliklarni ta'mirlash, qisman yoki to'liq buzilib ketgan yodgorliklarning qayta tiklash loyihasini amalga oshirish, shaharlarning tarixiy ko'rinishini saqlab qolish, mavjud turistik marshrutlarning yutuq va kamchiliklarini o'rgangan holda samarador turistik marshrut yo'nalishlarini taklif yetish kabilar dolzarb ahamiyatga ega bo'lmoqda.

Respublikamizda oxirgi yillarda tarixiy hududlarning turizm infrastrukurasini rivojlantirish borasida ko'plab ishlar amalga oshirilib, tarixiy shahar hududlarni zamonaviy obyektlardan holi qilish, me'moriy obyektlarning turistik marshrutlardagi o'rnini aniq belgilash yuzasidan qator islohotlar olib borilmoqda. "...Turizmni iqtisodiyot-

ning strategik tarmog'iga aylantirish biz uchun ustuvor vazifa bo'lib qoladi. Hukumat oldidagi eng muhim vazifalardan biri – joriy yilda yurtimizga keladigan turistlar sonini 7,5 millionga yetkazishdan iborat”.^[1] Bu borada mamlakatimizdagi tarixiy shaharlar va me'moriy obyektlarni ilmiy asosda tadqiq etish va ularni ta'mirlash va qayta qurish takliflarini ishlab chiqish, turizm salohiyatini oshirish uchun qulay shart-sharoitlarni yaratish, shuningdek, samarador turistik marshrut yo'nalishlarini ishlab chiqish dolzarb masalada hisoblanadi.

Mamlakatimizning tarixiy shaharlarida turistik resurslarga boy hududlarida bugungi zamon talablariga javob beradigan, raqobatbardosh va yuqori samaradorlikka ega bo'lgan turistik majmualarni shakllantirish, hududlarda investitsion muhitni yaxshilash asosida ularning investitsion jozibadorligini oshirish jarayonida turistik majmualarni tashkil qilish hamda boshqarish alohida ahamiyat kasb etadi. Turistik majmualarni tashkil qilish uning ishtirokchilarga innovatsion texnologiyalardan foydalanish, malakali ishchi kuchini jalb qilish, axborot, biznes ximatlari sifatini yaxshilash hamda samaradorligini oshirish imkoniyatini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasining “Turizm to'g'risida”gi Qonunida turizm tushunchasiga quyidagicha ta'rif berilgan: “Turizm – jismoniy shaxsning vaqtincha bo'lish mamlakatidagi (joyidagi) manbalardan daromad olib borish bilan bog'liq bo'lgan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda doimiy yashash joyidan jo'nab ketishi (sayohat qilishi)”.^[2]

Shuningdek, turistik resurs salohiyati yuqori bo'lgan hududlarda turistik majmualarni shakllantirish asosida turizm sohasini rivojlantirish, mamlakat hududlari o'rtasida samarali hamkorlikni tashkil etish va turizm sanoati infratuzilmasining innovatsion yo'nalishda barqaror rivojlantirish uchun imkoniyat yaratishga yordam beradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLARNING TAHLILI

Hozirgi O'zbekiston hududida juda ko'plab tarixiy manzilgo'lar, shaharlar va arxitektura obyektlari joylashgan bo'lib, ilmiy o'rganish asosida ulardan maqsadli foydalanish masalasi dolzarb ahamiyat kasb yetadi.

Iqtisodiyotda turizm sohasining o'rni muhim bo'lib, aholi bandligini ta'minlash, barqaror daromad manbaini topishiga xizmat qilishi bilan ahamiyatlidir. Shu bois mamlakatimizda sohani har tomonlama rivojlantirishga alohida e'tibor qaratilmoqda va bunda hududlarning o'ziga xos xususiyatlarini inobatga olish muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, turizm sohasi jahon iqtisodiyotining yetakchi tarmoqlaridan biriga aylandi va respublikamizda turizm sohasini modernizatsiya qilish, sohani barqaror rivojlantirish uchun me'yoriy-huquqiy hujjatlar bazasini shakllantirish va takomillashtirishga, mahalliy va xalqaro turizm xizmatlar bozorida yaratilayotgan tovarlar va xizmatlarni tahlil qilish hamda ularning turizm industriyasini rivojlantirishga ko'rsatayotgan ta'sir doirasini ilmiy va amaliy jihatdan chuqur o'rganish muhim ahamiyat kasb etadi.

O'zbekistonda ham turizm sohasining mohiyati, ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotda tutgan o'rni hamda uni rivojlantirish masalalari borasida ilmiy izlanish olib borgan olimlardan S.S. G'ulomov, N.T. Tuxliyev, Yo.A. Abdullayev, M.M. Muxammedov, M.Q. Pardayev, G'.H. Qudratov, I.S. Tuxliev, Q.J. Mirzayevlarni ko'rsatish mumkin. Ular o'z ilmiy izlanishlarida turizm sohasini rivojlantirishning nazariy-metodologik muammolarini tadqiq etganlar.

I.T.Balabanov va A.T.Balabanovlar bildirgan fikrga asosan, turizmni, avvalo, tovarga qiyos qilishadi, har qanday tovar bo'lgani kabi uni realizatsiya qilish shart-sharoitlari, talablari, maqsadlari, sotish imkoniyatlari bo'lishi lozimligini aytishadi. Olimlar turizmni zamonaviy inson ehtiyojlari uchun eng birlamchi tovarlar qatoriga kiritishadi.^[3]

Turizm fransuzcha tour so'zidan olingan bo'lib, sayr-sayohat ma'nosini anglatadi. O'zbekiston Respublikasining “Turizm to'g'risida”gi Qonunida turizm tushunchasiga quyidagicha ta'rif berilgan: “Turizm – jismoniy shaxsning doimiy ravishda istiqomat qiladigan manzilidan sog'lomlashtirish, ma'rifiy, kasbiy-amaliy yoki boshqa maqsadlarda borilgan joyda (mamlakatda) haq to'lanadigan faoliyat bilan shug'ullanmagan holda uzog'i bilan bir yil muddatga jo'nab ketishi (sayohat qilishi)”.^[4]

Turizm – xalq hunarmandchiligi va milliy hunarmandchilikni saqlashga yordam beradi, mintaqalar va mamlakatlar madaniyatini ifodalaydi.^[5]

M.T.Alieva o'zining ilmiy tadqiqot ishida turizm tushunchasiga quyidagicha ta'rif bergan: “Turizm – kishilar o'zlarining doimiy turar-joylaridan biron bir mamlakatga vaqtinchalik yoki o'z mamlakati hududidan boshqa biron bir joyga bo'sh vaqtida rohatlanish va hordiq chiqarish, sog'ligini mustahkamlash, tanishish yoki kasbiy-ish-bilarmonlik maqsadlarida, lekin, yetib kelgan joyida haq to'lanadigan mehnat faoliyati bilan band bo'lmagan holda vaqtincha joylashishi demakdir. Binobarin, turizm – kishilarning doimiy yoki uzoq muddatli turar joyi hisoblanmaydigan va ularning mehnat faoliyati bilan bog'liq bo'lmagan joylarga safariga taalluqli munosabatlar, aloqa va hodisalar yig'indisi hisoblanadi.”^[6]

Turli darajadagi iqtisodiy tizimlarni boshqarish nazariyasi va amaliyotida tizimli yondashuv ko'plab tadqiqotchilar tomonidan taklif qilingan. Ular orasida turizm sohasining rivojlanish nazariyasiga, tizim jarayonlariga bag'ishlangan Kibalnikov S.V., Kostryukova O.N., Krujaln V.I., Fridman V.B., Yakoves Yu.V.larning tadqiqotlari alohida o'rin tutadi.^[7]

Turizm – bu insonlarning bo'sh vaqtlarida o'z doimiy turar joylaridan boshqa mamlakat yoki o'z mamlakatlari ichida ta'assurot va dam olish, sog'liqni tiklash, mehmondorchilik, bilim olish yoki kasbiy amaliy maqsadlarida sayohat qilishlari tushiniladi, lekin borgan joylarida pul bilan rag'batlantiriladigan ish bilan shug'ullanmaydilar.[8]

Turizm bozori –bu, turistik mahsulotlarni sotuvchilar (taklif) va sotib oluvchilar (talab) o'rtasidagi ijtimoiy-iqtisodiy munosabatlar hamda turistik mahsulotlarga talab va taklifni bevosita tartibga soluvchi iqtisodiy mexanizmlarni o'z ichiga oluvchi murakkab tizimdir. [9]

Y.V.Tishukov o'z risolasida “Turizm industriyasi – bu mehmonxona va boshqa joylashtirish vositalari, transport vositalari, umumiy ovqatlanish obyektlari, dam olish obyektlari va vositalari, tanishish, ishbilarmonlik, sog'lomlashtirish, sport va boshqa maqsadlardagi obyektlar, turoperatorlik va turagentlik faoliyatini amalga oshiruvchi tashkilotlar, shuningdek, ekskursiya xizmatlari va gid-tarjimonlar xizmatini namoyon etuvchi tashkilotlar to'plamidir” – deb e'tirof etgan bo'lsa, M.B. Birjakov esa “Turistik xizmat – turizm maqsadlari, turistik xizmatning yo'nalishi va tabiyati, turistik mahsulotga javob beruvchi, umuminsoniy axloq va tartib tamoyillariga mos keluvchi ekskursant yoki turistning ehtiyojlarini ta'minlash va qanoatlantirishga yo'naltirilgan xizmat ko'rsatish sohasidagi maqsadlarga yo'naltirilgan harakatlar yig'indisidir” [10] – degan fikrni bildiradi.

Turizm – boyish va hordiq chiqarish bilan bog'liq bo'lgan barcha holatlar uchun, ya'ni kosmik kemada uchishdan tortib plyajgacha yetib borish bilan bog'liq harakat jarayonidir. Fuqarolarning doimiy turar joylaridan sog'lomlashtirish, tanishish, kasbiy-ishbilarmonlik, sport, diniy va boshqa maqsadlardagi, haq to'lanadigan faoliyat bilan band bo'lmagan holdagi vaqtinchalik safarlaridir. [11]

Turizm sohasi mohiyat jihatidan bevosita xizmatlar sohasi tarkibiga kirsa-da, soha faoliyatining asosiy qismi bevosita moddiy ishlab chiqarish korxonalari faoliyatiga bog'liq. Shu bilan birga turizm sohasining rivojlanishi moddiy ishlab chiqarish tarmoqlari singari juda katta hajmdagi moddiy vositalarni talab qilmasligi hamda faoliyatning tabiiy resurslar mavjudligi bilan bog'liqligi mamlakatimizda sohani qisqa vaqtda jadal rivojlantirish imkoniyati mavjudligini ko'rsatadi. 2016-yildan boshlab mamlakat darajasida turizm xizmatlari sohasini rivojlantirish borasida olib borilayotgan tizimli islohotlar ham sohaning mamlakat taraqqiyotini jadal rivojlantirishdagi “o'sish” nuqtalaridan biri bo'lishi mumkinligini ko'rsatadi.

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Maqolada turizm bo'yicha mahalliy va xorijiy olimlarning ilmiy ishlari va o'quv adabiyotlari tahlil qilindi. Tadqiqot metodologiyasi sifatida nazariy tahlil va kuzatish usullaridan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

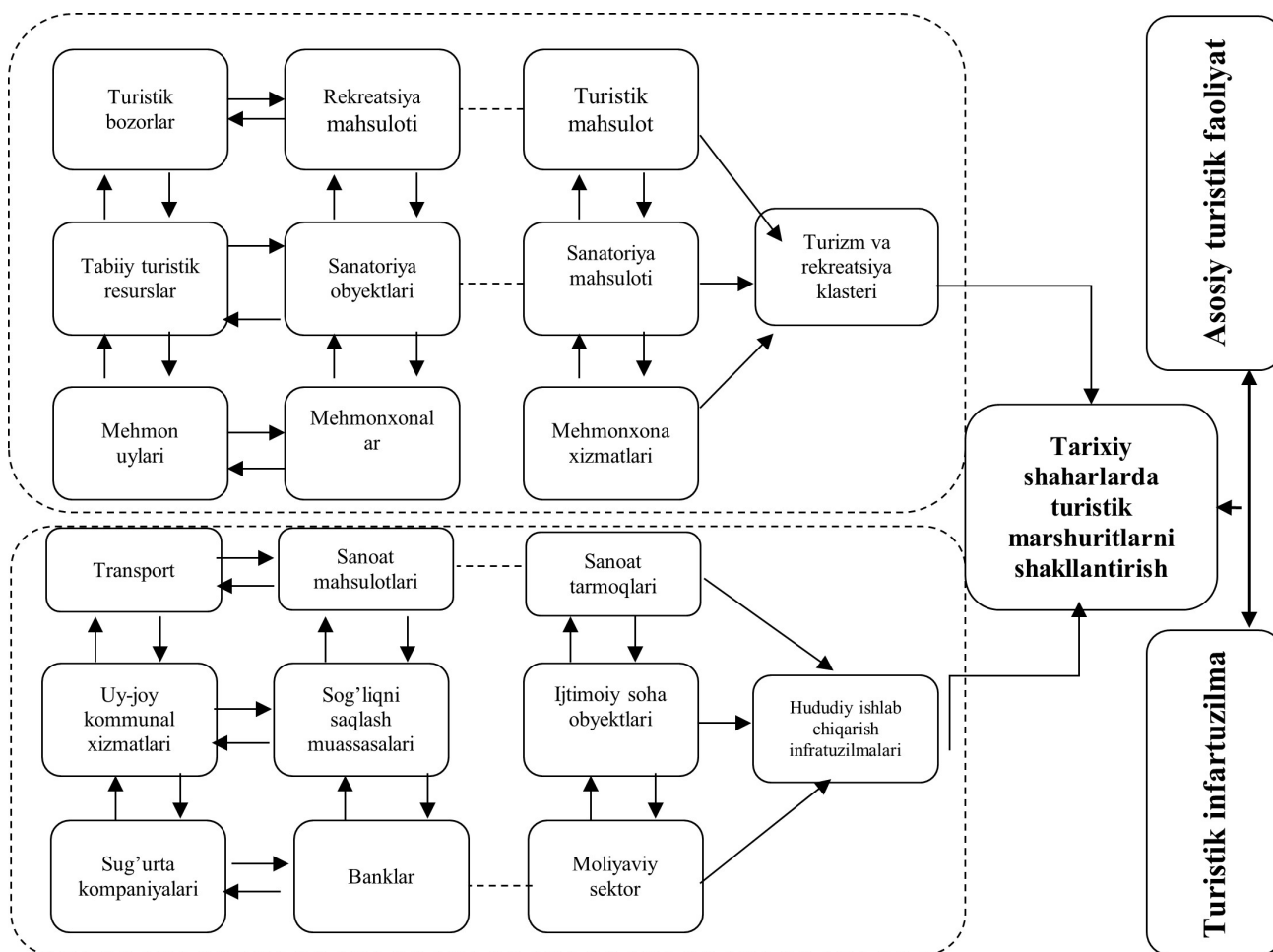
Bizning fikrimizcha, turizm – bu kishilarning doimiy isti'qomad qiladigon hududdan sayohatga, rohatlanish, hordiq chiqarish, sog'lomlashtirish va yangi do'stlar orttirish yoki kasbiy mahorat almashinish maqsadida biron bir mamlakatga vaqtinchalik yoki o'z mamlakati hududidan boshqa biron bir mintaqaga vaqtincha joylashish jarayonini tushunish mumkin.

Turistik majmua – bu turizmning har xil turlari rivojlanishi mumkin bo'lgan ijtimoiy-iqtisodiy va hududiy muhitdir. 1-rasmda hududiy turistik majmualarning tarkibiy tuzilmasi ko'rsatilgan.

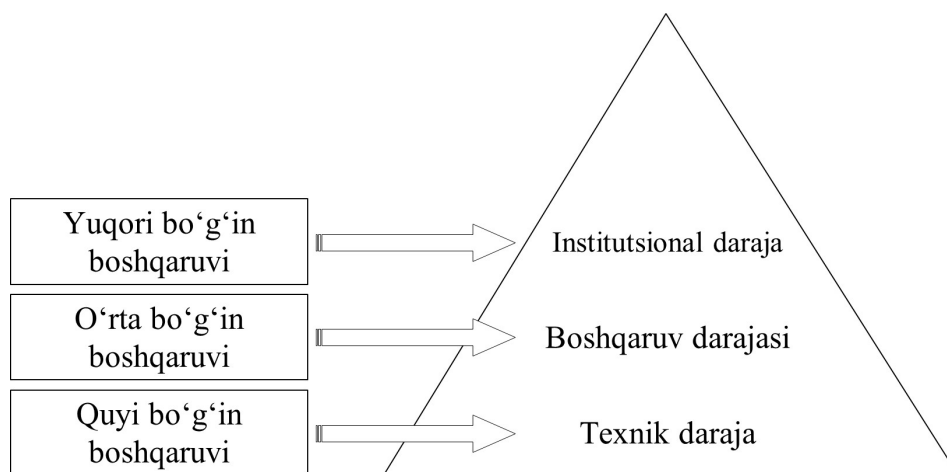
Tarixiy shaharlarda turistik marshurtlarning shakllanishi va rivojlanishi mamlakat iqtisodiyotiga kiruvchi turizmni rivojlantirishning ustuvor yo'nalishlaridan biridir. Shu bilan birga zamonaviy turistik majmualarni shakllantirishda asosiy turistik faoliyat: turistik mahsulotlar, rekreatsiya mahsulotlari, turistik bozorlar, sanatoriya obektlari hamda mahsulotlari, tabiiy turistik resurslar, mehmonxonalar, mehmonxona xizmatlari va mehmon uylaridan, shuningdek, turistik infratuzilma: sanoat, sanoat mahsulotlari, transport, ijtimoiy obyektlar, sog'liqni saqlash, uy-joy, moliyaviy sektor, banklar va sug'urta tashkilotlari, moddiy-texnik baza kabi tarkibiy qismlardan tashkil topadi va turistlarning ehtiyojlari qondirilishini ta'minlaydi. Turizmning bir yoki bir nechta turlari ma'lum bir yo'nalishga ega turistik majmualar yaratishda ishtirok etadi. Turistik faoliyatning umumiy tasnifida yetarlicha kattalashtirilgan ahamiyatga yega bo'lgan turizm turlariga qarab turistik majmualarning yo'nalishini ko'rib chiqish muhim sanaladi.

Mamlakatimizda turizm sohasiga katta hissa qo'shib kelayotgan tarixiy shaharlar, ulardagi tarixiy va madaniy me'ros obidalarining o'zni beqiyos. Qarshi shahri ko'p asrlik qadimiy shaharlar sirasiga kiradi. Qarshi shahrida 28 ta arxeologiya yodgorliklari, 25 arxitektura yodgorliklari va 1 ta diqqatga sazovor maskan mavjud. Mana shu tarixiy ahamiyat kasb etuvchi yodgorliklar asosida hududdagi turizm sohasining rivoji natijasida butun dunyo sayohatchilarini o'ziga jalb qilib kelmoqda.

Boshqaruv bo'linmalariga tashkiliy jihatdan alohida tarkibiy bo'linmalar, shuningdek, ma'lum boshqaruv funksiyalarini bajaradigan alohida mutaxassislar yoki ularning bir qismi (masalan, bir nechta tarkibiy bo'linmalar faoliyatini tartibga soluvchi va muvofiqlashtiruvchi menejerlar) kiradi. Boshqaruv darajasi deganda korxonani boshqarish tizimida ma'lum bosqichni egallaydigan boshqaruv aloqalari majmui tushuniladi (2-rasm).

1-rasm: Tarixiy shaharlarda turistik majmualarning tarkibining shakllanishi

2-rasm: Turistik korxonalarda boshqarish darajalari

Boshqaruv darajalari o'rtasidagi aloqalar vertikal bog'liq va ketma-ket bo'ysunish aniq ifodalangan xarakterga ega, ya'ni yuqori boshqaruv darajasidagi menejerlar aniq va quyi darajalarga olib chiqilgan qarorlarni qabul qiladilar.

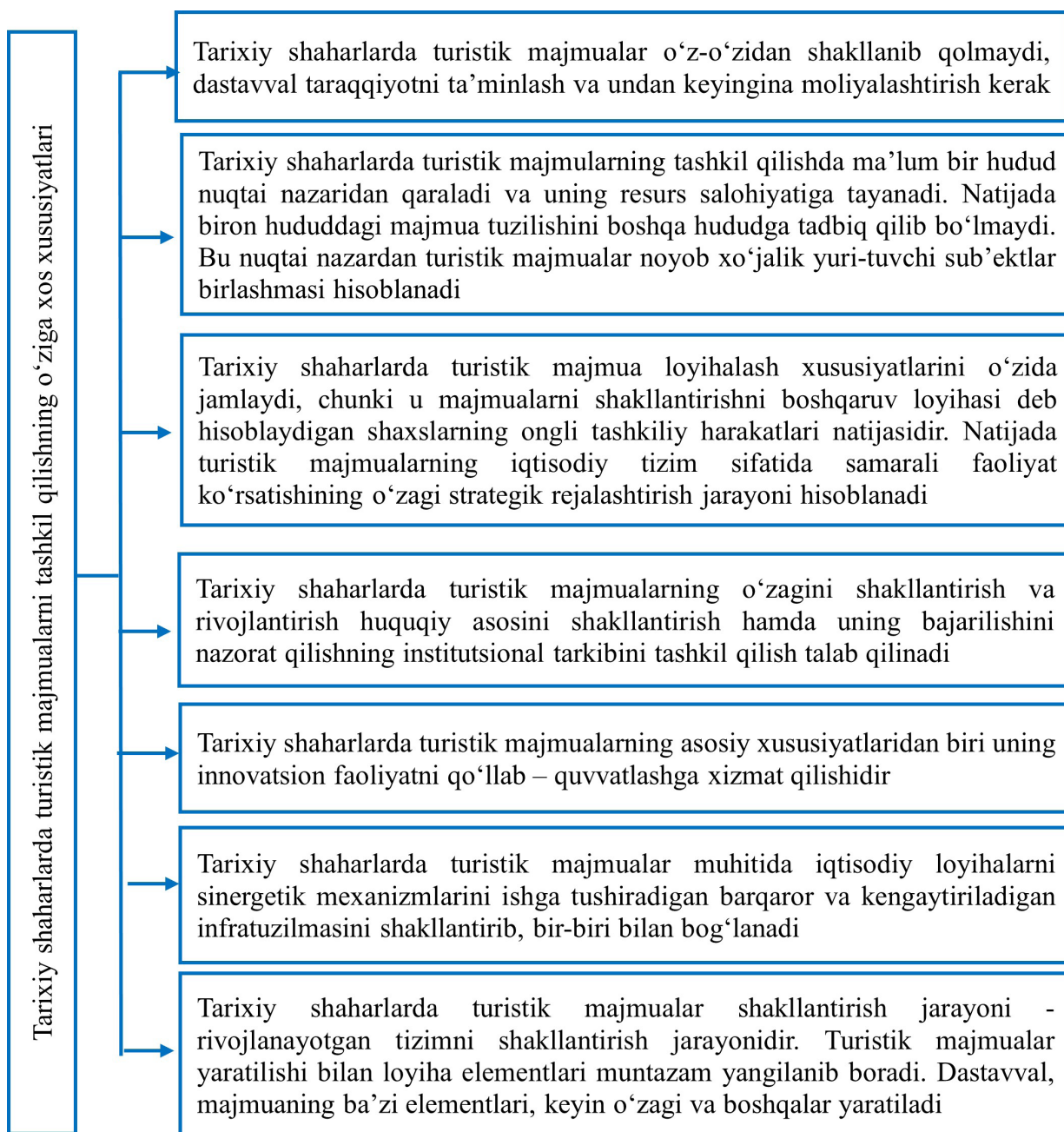
Tadqiqot doirasida Qarshi shahrida turizm infrastrukturasi yanada rivojlantirish hamda shu orqali mavjud tarixiy va madaniy obyektlar to'g'risidagi ma'lumotlarni keng ommaga yetkazish maqsadida Qarshi shahri tarixiy markazi yodgorliklarini o'zida jamlagan, transportda va piyoda sayohat qilishga mo'ljallangan, ikki turdagi turistik marshrut loyihasi ishlab chiqildi (3-rasm).

3-rasm: Qarshi shahri tarixiy madaniy, arxitektura turizmi transportida ekskursiya yoʻnalishlari

Tarixiy shaharlar turistik majmualarni tashkil qilishda hududning oʻziga xos xususiyatlarini aniqlash ham shunga mos ravishda faoliyatni taʼminlash talab qilinadi. Oʻrganilgan tadqiqotlar natijalariga asoslangan holda turistik majmualarning asosiy xossalari sifatida quyidagilarni keltirib oʻtish mumkin (4-rasm).

Taxiriy shaharlarda turistik majmualarni shakllantirishning asosiy maqsadi muayyan hudud rivojlanishini ragʻbatlantirish yoki iqtisodiyotning alohida sohalarini tez oʻsishini taʼminlash yekanligini koʻrishimiz mumkin. Taxiriy shaharlarda turistik turizm faoliyatining rivojlanishi bevosita samarali va raqobatbardosh turizm bozorining rivojlanish koʻrsatkichlariga bogʻliq hisoblanib, bunda bir qator bajarilishi zarur boʻlgan vazifalarni amalga oshirish va shart-sharoitlarni taʼminlash kerak boʻladi.

4-rasm: Turistik majmualar tashkil yetishning o'ziga xos xususiyatlari

XULOSA

Taxiriy shaharlarda turistik majmualar faoliyatining tashkil etilishi bir vaqtning o'zida bir qancha yondashuvlarni hisobga olgan holda tashkil etilayotganligi tarmoq majmualarining faoliyat samaradorligini ta'minlaydi. Turistik majmualarni tashkil etishda, eng avval hududiy yondashuv, ya'ni majmuaning aniq chegarasi, chegaralangan hudud doirasidagi tarmoq va uning faoliyati bilan bog'liq (xom ashyo yetkazib beruvchilar, ishlab chiqarish va bozor infratuzilmasi) korxonalarni o'z ichiga qamrab olsa, ikkinchidan, jarayonli yondashuv (ishlab chiqarish sikllari ketma-ketligi)ni ham nazarda tutadi.

Taxiriy shaharlarda turistik majmualar faoliyatini shakllantirish siyosatini ishlab chiqish to'rt bosqichda amalga oshiriladi: Turistik majmuani shakllantirish siyosatining maqsad va vazifalari aniqlanadi, turistik majmuani shakllantirish siyosati ta'moyillari ishlab chiqiladi, turistik majmua faoliyatini tartibga soluvchi normativ-huquqiy hujjatlar qabul qilinadi va turistik majmuani shakllantirish siyosatini amalga oshirish mexanizmlarini ishlab chiqish zarur hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2020-yil 24-yanvardagi Oliy Majlisga qilgan Murojaatnomasi.
2. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risida" gi Qonuni". 2019-yil 18-iyuldagi O'RQ-549-son Qonuni. Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 19.07.2019-y., 03/19/549/3446-son; Qonunchilik ma'lumotlari milliy bazasi, 21.04.2021-y., 03/21/683/0375-son, 12.10.2021-y., 03/21/721/0952-son.
3. Балабанов И.Т., Балабанов А.И. Экономика туризма. Учебное пособие. – М.: Финансы и статистика, 2011. -116с
4. O'zbekiston Respublikasining "Turizm to'g'risida"gi Qonuni". Toshkent sh., 2019-yil 18 iyul, O'RQ-549-son. (Qonun hujjatlari ma'lumotlari milliy bazasi, 19.07.2019 y., 03/19/549/3446-son).
5. Карпова Г.А., Лаврова Т.А. Особенности развития туризма и исследование туристского потенциала в Санкт-Петербурге. Монография. – СПб., 2017. С.10-20.
6. Aliyeva M.T. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida turizm xizmatlarisohasini boshqarishning iqtisodiy jihatlari (O'zbekiston Respublikasi misolida). Iqtisod fanlaridoktori (DSc) dissertatsiyasi avtoreferati – Samarqand, 2019. -78 b.
7. Кибальников С.В., Кострюкова О.Н., Кружалин В.И., Фридман В.Б., Яковец Ю.В. Цивилизационный туризм. Учебно-методическое пособие для системы дополнительного профессионального образования – М.: МИСК, ИНЭС, 2016. – 332 с.
8. И.В.Зорин, В.А.Квартальнов. Экономика туризма. – М; Ф и С, 2004. – 35 с.
9. Alimova M.T. Hududiy turizm bozorining rivojlanish xususiyatlari va tendensiyalari// Monografiya. –Toshkent: Iqtisod, 2015 -300 b.
10. Биржаков М.Б. Туристические услуги, работы, товары. –Москва–Санкт-Петербург: Издательство "Невский фонд" – "Издательский дом Герда", 2003. С.108.
11. M.T Aliyeva. Iqtisodiyotni erkinlashtirish sharoitida turizm xizmatlari sohasini boshqarishning iqtisodiy jihatlari. Iqtisodiyot fanlari doktori ilmiy darajasini olish uchun yozilgan dissertatsiya. Toshkent-2019.
12. Saidov M.S., Muidinov D.M. The Development Strategy of International Companies in Modern Conditions // American journal of economics and business management. ISSN: 2576-5973Vol. 6, No.1,2023. 1897-Article Text-3400-3665-10-20230121.pdf
13. Saidov M. S. Ways of Introduction of Modern Management Mechanisms in the Electric Power Sector of Uzbekistan // International Journal of Business Diplomacy and Economy ISSN: 2833-7468 Volume 2 | No 1 | January -2023. file:///C:/Users/user/Downloads/98-110+Ways+of+Introduction+of+Modern+Management+Mechanisms+in+the+Electric+Power+Sector+of+Uzbekistan.pdf

Jurnal sayti: <https://yashil-iqtisodiyot-taraqqiyot.uz>

Yashil

IQTISODIYOT va TARAQQIYOT

Ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy, ommabop jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Xondamir Ismoilov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2024. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

Mazkur jurnalda maqolalar chop etish uchun quyidagi havolalarga maqola, reklama, hikoya va boshqa ijodiy materiallar yuborishingiz mumkin.

Materiallar va reklamalar pullik asosda chop etiladi.

El.Pochta: sq143235@gmail.com

Bot: [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77)

Tel.: 93 718 40 07

Jurnalga istalgan payt quyidagi rekvizitlar orqali obuna bo'lishingiz mumkin. Obuna bo'lgach, [@iqtisodiyot_77](https://t.me/@iqtisodiyot_77) telegram sahifamizga to'lov haqidagi ma'lumotni skrinshot yoki foto shaklida jo'natishingizni so'raymiz. Shu asosda har oygi jurnal yangi sonini manzilingizga jo'natamiz.

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali 03.11.2022-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №566955 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №046523. PNFL: 30407832680027

Manzilimiz: Toshkent shahar, Mirzo Ulug'bek tumani
Kumushkon ko'chasi, 26-uy.

Jurnalning ilmiyligi:

"Yashil" iqtisodiyot va taraqqiyot" jurnali

O'zbekiston Respublikasi Oliy ta'lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi rayosatining 2023-yil 1-apreldagi 336/3-sonli qarori bilan ro'yxatdan o'tkazilgan.